

మిషన్ ఫోషన్ 2.0: సమగ్ర విశ్లేషణ (EXAM NOTES)

1. నేపథ్యం మరియు పరిణామం (BACKGROUND & EVOLUTION)

- **ప్రారంభం:** ఫోషన్ అభియాన్ (PM's Overarching Scheme for Holistic Nourishment) మార్చి 8, 2018న ప్రారంభమైంది.
- **మిషన్ ఫోషన్ 2.0:** 2021-22 కేంద్ర బడ్జెట్లో పాత పథకాలను విలీనం చేస్తూ దీనిని ప్రకటించారు.
- **విలీనమైన పథకాలు:**
 1. అంగన్వాడీ సేవలు (Anganwadi Services)
 2. కిశోర బాలికల పథకం (Scheme for Adolescent Girls)
 3. ఫోషన్ అభియాన్ (POSHAN Abhiyaan)
- **ముఖ్య ఉద్దేశ్యాలు:** స్టంటింగ్ (Stunting), వేస్టింగ్ (Wasting), అనీమియా (Anaemia) మరియు తక్కువ బరువు సమస్యలను తగ్గించడం.

2. కీలక విభాగాలు (PRIMARY VERTICALS)

ఫోషన్ 2.0 మూడు ప్రధాన స్తంభాలపై ఆధారపడి ఉంటుంది:

- **పోషకాహార మద్దతు (Nutrition Support):** గర్భిణులు, బాలింతలు, 6 ఏళ్లలోపు పిల్లలు మరియు కిశోర బాలికలకు అనుబంధ పోషకాహారం.
- **ECCE:** 3-6 ఏళ్ల పిల్లలకు పూర్వ ప్రాథమిక విద్య మరియు 0-3 ఏళ్ల పిల్లలకు ప్రారంభ ప్రేరణ (Early Stimulation).
- **అంగన్వాడీ మౌలిక సదుపాయాలు:** 2 లక్షల అంగన్వాడీలను 'సక్షం అంగన్వాడీలు'గా (ఆధునిక సౌకర్యాలతో) ఆధునికీకరించడం.

3. సాంకేతికత మరియు పారదర్శకత (TECHNOLOGY & GOVERNANCE)

- **పోషన్ ట్రాకర్ (Poshan Tracker):** ఇది పథకం అమలును పర్యవేక్షించే రియల్ టైమ్ డిజిటల్ ప్లాట్ఫారమ్.
- **ఆధార్ ఆధారిత పర్యవేక్షణ:** లబ్ధిదారుల గుర్తింపులో పారదర్శకత కోసం మరియు అనర్హులను తొలగించడానికి ఆధార్ను అనుసంధానించారు.
- **ముఖ గుర్తింపు (Facial Recognition):** పంపిణీ వ్యవస్థలో జవాబుదారీతనం కోసం దీనిని ప్రవేశపెట్టారు.
- **హెల్ప్లైన్ నంబర్:** ఫిర్యాదుల కోసం ప్రస్తుతం అమల్లో ఉన్న నంబర్ 1515.

4. విద్యాపరమైన సంస్కరణలు (ECCE & NEP 2020)

- **నేషనల్ ఎడ్యుకేషన్ పాలసీ (NEP 2020):** 5+3+3+4 విద్యా విధానంలో భాగంగా, అంగన్వాడీ విద్యను 'పునాది దశ'లో (Foundational Stage) చేర్చారు.

- **ఆధారశిల (Aadharshila):** 3 నుండి 6 ఏళ్ల పిల్లల కోసం రూపొందించిన జాతీయ పాఠ్యప్రణాళిక (Curriculum).
- **నవచేతన (Navchetana):** 0 నుండి 3 ఏళ్ల పిల్లల కోసం ప్రారంభ ఉద్దీపన (Stimulation) ప్రోగ్రామ్.
- **విద్యారంభ సర్టిఫికేట్:** అంగన్వాడీల్లో ప్రీ-స్కూల్ పూర్తి చేసిన పిల్లలకు ఇచ్చే ధృవీకరణ పత్రం.

5. జన్ ఆందోళన్ (JAN ANDOLAN - ప్రజా ఉద్యమం)

- **పోషణ్ పఖ్వాడా (Poshan Pakhwada):** ప్రతి ఏటా ఏప్రిల్ నెలలో నిర్వహించే రెండు వారాల అవగాహన కార్యక్రమం. (2026 థీమ్: "మొదటి ఆరు ఏళ్లలో మెదడు అభివృద్ధిని పెంచడం").
- **రాష్ట్రీయ పోషణ్ మాహ్ (Rashtriya Poshan Maah):** ప్రతి సంవత్సరం సెప్టెంబర్ నెలలో పోషకాహార మాసోత్సవాలు నిర్వహిస్తారు.
- **పోషణ్ వాటిక (Poshan Vatikas):** అంగన్వాడీ కేంద్రాల్లో పోషక విలువలనిచ్చే పండ్లు, కూరగాయల తోటల పెంపకం.

పరీక్షల కోసం క్వీక్ ఫ్యాక్ట్స్ (QUICK FACTS FOR PRELIMS)

అంశం	వివరాలు
నోడల్ మంత్రిత్వ శాఖ	మహిళా మరియు శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ (MWCD)
లక్షిత సమయం	2047 నాటికి 'వికసిత్ భారత్' సాధనలో భాగంగా మానవ వనరుల అభివృద్ధి
కీలక కాలం	మొదటి 1000 రోజులు (గర్భధారణ నుండి 2 ఏళ్ల వరకు)
సహకరించే మంత్రిత్వ శాఖలు	26 కంటే ఎక్కువ విభాగాలు
పోషణ్ పఖ్వాడా 2026 తేదీలు	ఏప్రిల్ 9 నుండి ఏప్రిల్ 23 వరకు

నోట్: ఈ పథకం కేవలం ఆహార పంపిణీ మాత్రమే కాదు, ఇది స్వచ్ఛ భారత్ (నీరు, పారిశుధ్యం) మరియు మహిళా సాధికారతతో ముడిపడి ఉన్న ఒక బహుముఖ (Multi-dimensional) వ్యూహం.

జాతీయ రహదారుల రుసుము (సవరణ) నియమాలు, 2026

1. నేపథ్యం (CONTEXT)

- **అమలు:** ఈ కొత్త నిబంధనలు ఏప్రిల్ 15, 2026 నుండి అమలులోకి వస్తాయి.
- **ఉద్దేశ్యం:** ఓవర్‌లోడింగ్ నియంత్రించడం, రహదారి భద్రతను పెంచడం మరియు భారీ వాహనాల వల్ల రహదారులు దెబ్బతినకుండా కాపాడటం.
- **నోడల్ మంత్రిత్వ శాఖ:** రోడ్డు రవాణా మరియు రహదారుల మంత్రిత్వ శాఖ (MoRTH).

2. సవరించిన రుసుము నిర్మాణం (REVISED FEE STRUCTURE)

అనుమతించబడిన 'గ్రాస్ వెహికల్ వెయిట్' (GVW) కంటే అదనంగా ఉన్న బరువు ఆధారంగా ఫీజు వసూలు చేస్తారు:

ఓవర్‌లోడింగ్ శాతం	వసూలు చేసే రుసుము (Overload Fee)
10% వరకు	ఎటువంటి అదనపు రుసుము ఉండదు (No Fee)
10% నుండి 40% వరకు	సాధారణ ఫీజుకు 2 రెట్లు
40% కంటే ఎక్కువ	సాధారణ ఫీజుకు 4 రెట్లు

3. కీలక నిబంధనలు (KEY PROVISIONS)

- **శాస్త్రీయ కొలత:** టోల్ ప్లాజాల వద్ద ఏర్పాటు చేసిన ధృవీకరించబడిన వెయింగ్ డివైజ్‌ల (WIM - Weigh-in-Motion) ద్వారానే బరువును లెక్కిస్తారు.
- **నో వెయింగ్ - నో ఫీ:** టోల్ ప్లాజా వద్ద బరువు తూచే యంత్రాలు లేకపోతే, సదరు వాహనం నుండి ఓవర్‌లోడ్ ఫీజు వసూలు చేయకూడదు.
- **డిజిటల్ చెల్లింపు:** ఓవర్‌లోడ్ రుసుములను కేవలం FASTag ద్వారా మాత్రమే వసూలు చేస్తారు.
- **డేటా రికార్డింగ్:** ఓవర్‌లోడ్ అయిన వాహనాల వివరాలను జాతీయ వాహన రిజిస్టర్ (VAHAN) లో నమోదు చేయడం తప్పనిసరి.

4. మినహాయింపులు (EXCEPTIONS)

- కొత్త నిబంధనలు అమలులోకి రాకముందు కుదుర్చుకున్న కొన్ని ప్రైవేట్ ఇన్వెస్ట్‌మెంట్ ప్రాజెక్టులకు (Concessionaires) వారు స్వచ్ఛందంగా అంగీకరిస్తే తప్ప, ఈ నియమాలు వర్తించవు.

5. ప్రాముఖ్యత (SIGNIFICANCE FOR EXAMS)

- **మౌలిక సదుపాయాల రక్షణ:** ఓవర్‌లోడింగ్ తగ్గడం వల్ల రహదారుల నిర్వహణ ఖర్చు తగ్గుతుంది.
- **ట్రాన్స్పారెన్సీ:** FASTag మరియు VAHAN అనుసంధానం వల్ల మానవ జోక్యం తగ్గి పారదర్శకత పెరుగుతుంది.
- **లాజిస్టిక్స్ సామర్థ్యం:** సరైన బరువు పరిమితుల వల్ల వస్తు రవాణా వ్యవస్థ మరింత క్రమబద్ధం అవుతుంది.

పరీక్షా కోణంలో ముఖ్యమైన పదాలు (TERMINOLOGY)

- **GVW (Gross Vehicle Weight):** వాహనం మరియు దానిలోని సరుకు మొత్తం బరువు.
- **WIM (Weigh-in-Motion):** వాహనం కదులుతున్నప్పుడే దాని బరువును లెక్కించే సాంకేతికత.
- **VAHAN:** మోటారు వాహనాలకు సంబంధించిన సెంట్రలైజ్డ్ డేటాబేస్.

గమనిక: FASTag లేని వాహనాలు జాతీయ రహదారులపైకి ప్రవేశిస్తే ప్రస్తుత నిబంధనల ప్రకారం జరిమానాలు వర్తిస్తాయి.

అచ్చప్పాస్ ఆల్పామ్ & NFDC: ముఖ్యాంశాలు

1. వార్తల్లోని అంశం (CURRENT CONTEXT)

- **చిత్రం:** అచ్చప్పాస్ ఆల్పామ్ (మలయాళం).
- **విడుదల:** ఏప్రిల్ 24, 2026.
- **ప్రత్యేకత:** ఇది ఒక ఫ్యామిలీ ఫాంటసీ మరియు కామెడీ చిత్రం. ఇందులో 'టైమ్ ట్రావెల్' (కాల ప్రయాణం) అనే వినూత్న కాన్సెప్ట్ ద్వారా తండ్రికొడుకుల మధ్య భావోద్వేగాలను చిత్రీకరించారు.
- **దర్శకత్వం:** దీప్తి పిళ్ళై శివన్.

2. నేషనల్ ఫిల్మ్ డెవలప్ మెంట్ కార్పొరేషన్ (NFDC) - నోట్స్

పోటీ పరీక్షలలో సంస్థల గురించి అడిగే అవకాశం ఉన్నందున NFDC గురించి ఈ క్రింది అంశాలు గుర్తుంచుకోవాలి:

- **స్థాపన:** 1975.
- **మంత్రిత్వ శాఖ:** సమాచార మరియు ప్రసార మంత్రిత్వ శాఖ (Ministry of Information & Broadcasting).
- **విధులు:**
 - * భారతీయ సినిమా అభివృద్ధికి కేంద్ర సంస్థగా పనిచేస్తుంది.
 - నాణ్యమైన మరియు అర్థవంతమైన సినిమాల నిర్మాణానికి తోడ్పాటు అందిస్తుంది.
 - వివిధ భారతీయ భాషలలో సినిమాల నిర్మాణం, ప్రచారం మరియు పాత సినిమాల పరిరక్షణను పర్యవేక్షిస్తుంది.
- **ప్రస్తుత మేనేజింగ్ డైరెక్టర్:** శ్రీ ప్రకాష్ మగ్గుమ్.

3. చిత్ర పరిశ్రమ - ప్రభుత్వ ప్రోత్సాహం

- భారత ప్రభుత్వం NFDC ద్వారా ప్రాంతీయ సినిమాలను ప్రోత్సహించడం వల్ల వైవిధ్యభరితమైన కథలు వెలుగులోకి వస్తున్నాయి.
- ఈ చిత్రం NFDC యొక్క "సినిమా ప్రమోషన్ అండ్ ప్రొడక్షన్" లక్ష్యాలలో భాగంగా నిర్మించబడింది.

4. పరీక్షా దృక్పథంలో మరికొన్ని అంశాలు

- **సాంకేతిక నిపుణులు:** నేషనల్ అవార్డ్ గ్రహీత శ్రీకర్ ప్రసాద్ (ఎడిటర్) ఈ చిత్రానికి పనిచేశారు.
- **ముఖ్య నటీనటులు:** మోహన్ అగాషే, అంజనా అప్పకుట్టన్, ప్రీయాంక నాయర్.

క్విక్ రివిజన్ (QUICK REVISION FOR EXAMS)

అంశం	వివరాలు
NFDC స్థాపించబడిన సంవత్సరం	1975
ఏ శాఖ పరిధిలోకి వస్తుంది?	సమాచార మరియు ప్రసార మంత్రిత్వ శాఖ
అచ్చప్పాస్ ఆల్బమ్ భాష	మలయాళం
ప్రధాన కానెస్ట్	టైమ్ ట్రావెల్ మరియు జనరేషన్ ఎమోషన్స్

ఖల్సా పంత్ స్థాపన & బైశాఖీ: పరీక్షల నోట్స్

1. ఖల్సా పంత్ స్థాపన (FOUNDATION OF KHALSA PANTH)

- **స్థాపకుడు:** సిక్కుల 10వ గురువు, **శ్రీ గురు గోవింద్ సింగ్ జీ.**
- **సంవత్సరం:** 1699లో బైశాఖీ రోజున ఖల్సా పంత్ స్థాపించబడింది.
- **ప్రాముఖ్యత:** ఇది సిక్కు మత చరిత్రలో అత్యంత కీలకమైన మలుపు. సత్యం, ధర్మం మరియు అణచివేతకు వ్యతిరేకంగా పోరాడేందుకు ఒక క్రమశిక్షణ కలిగిన యోధుల సమూహాన్ని (ఖల్సా) ఆయన రూపొందించారు.
- **పంచ్ ప్యారే:** ఈ సందర్భంలోనే గురువు గారు ఐదుగురు శిష్యులను 'పంచ్ ప్యారే'లుగా ఎంపిక చేసి, వారికి అమృతాన్ని ఇచ్చి ఖల్సాగా మార్చారు.

2. బైశాఖీ పండుగ (THE FESTIVAL OF BAISAKHI)

- **పంటల పండుగ:** బైశాఖీ ప్రాథమికంగా రబీ (Rabi) పంట కోతకు సంబంధించిన పండుగ.
- **సాంస్కృతిక ప్రాముఖ్యత:** ఇది దేశవ్యాప్తంగా, ముఖ్యంగా పంజాబ్ మరియు హర్యానా ప్రాంతాల్లో రైతుల శ్రమను గౌరవిస్తూ జరుపుకునే వేడుక.
- **నూతన సంవత్సరం:** సౌర మానం ప్రకారం అనేక ప్రాంతాల్లో దీనిని నూతన సంవత్సరంగా కూడా భావిస్తారు.

3. పరీక్షల కోసం క్వీక్ ఫ్యాక్ట్స్ (QUICK FACTS FOR EXAMS)

- **గురు గోవింద్ సింగ్ జీ:** సిక్కుల చివరి మానవ గురువు. ఆయన తర్వాత 'గురు గ్రంథ్ సాహిబ్'ను శాశ్వత గురువుగా ప్రకటించారు.
- **అన్నదాతల గౌరవం:** దేశ శ్రేయస్సులో రైతుల (అన్నదాతల) పాత్రను ఈ పండుగ స్మరిస్తుంది.
- **సిక్కు మతం & సంస్కృతి:** ఆర్థ్ అండ్ కల్చర్ విభాగంలో సిక్కు గురువులు, వారి రచనలు మరియు ప్రధాన పండుగల గురించి తరచుగా ప్రశ్నలు అడిగే అవకాశం ఉంటుంది.

4. పాలనాపరమైన నేపథ్యం (GOVERNANCE CONTEXT)

- **మంత్రిత్వ శాఖ:** కేంద్ర హోం మంత్రిత్వ శాఖ ఇటువంటి జాతీయ మరియు సాంస్కృతిక వేడుకల ద్వారా సామాజిక ఐక్యతను మరియు దేశం యొక్క వైవిధ్యమైన వారసత్వాన్ని ప్రతిబింబిస్తుంది.

సంక్షిప్త సారాంశం (SUMMARY TABLE)

అంశం	వివరాలు
ఖల్సా స్థాపన	1699, ఆనంద్ పూర్ సాహిబ్
స్థాపించిన వారు	శ్రీ గురు గోవింద్ సింగ్ జీ
బైశాఖీ స్వభావం	కోత పండుగ (Harvest Festival)
సిద్ధాంతం	సత్యం, ధర్మం మరియు ధైర్యం

పుట్టాండు (తమిళ నూతన సంవత్సరం): పరీక్షల నోట్స్

1. పండుగ నేపథ్యం (SIGNIFICANCE)

- **ఏమిటి:** పుత్రాండు అనేది తమిళుల నూతన సంవత్సరం. దీనిని 'తమిళ పుత్రాండు' లేదా 'వరుష పిరప్ప' అని కూడా పిలుస్తారు.
- **సమయం:** ఇది ప్రతి సంవత్సరం ఏప్రిల్ నెలలో (తమిళ మాసం 'చిత్తిరై' మొదటి రోజు) వస్తుంది. సౌర మాసం (Solar Calendar) ప్రకారం సూర్యుడు మేష రాశిలోకి ప్రవేశించే సమయాన్ని ఇది సూచిస్తుంది.
- **భౌగోళిక విస్తరణ:** ఇది కేవలం తమిళనాడులోనే కాకుండా శ్రీలంక, మలేషియా, సింగపూర్ మరియు మారిషస్ లోని తమిళ ప్రజలు కూడా జరుపుకుంటారు.

2. ఆచారాలు మరియు విశిష్టత (CUSTOMS & TRADITIONS)

- **కన్ని (Kanni):** నూతన సంవత్సరం ఉదయం శుభప్రదమైన వస్తువులను (బంగారం, వెండి, పండ్లు, పువ్వులు మరియు అద్దం) చూడటాన్ని 'కన్ని' అంటారు. ఇది ఆ సంవత్సరం అంతా శ్రేయస్సును కలిగిస్తుందని నమ్ముతారు.
- **వడై & పచ్చడి:** ఈ పండుగలో వేప పువ్వులు (చేదు), బెల్లం (తీపి), చింతపండు (పులుపు) మరియు మామిడికాయ ముక్కలతో చేసిన ప్రత్యేక పచ్చడిని తయారు చేస్తారు. ఇది జీవితంలోని కష్టసుఖాలను (షడ్రుచులు) సమానంగా స్వీకరించాలని సూచిస్తుంది.
- **కోలం (Kolam):** ఇంటి ముందు రంగురంగుల బియ్యప్పిండితో ముగ్గులు (కోలం) వేస్తారు.

3. సమాంతర పండుగలు (SIMILAR FESTIVALS IN INDIA)

భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో ఇదే సమయంలో జరుపుకునే ఇతర నూతన సంవత్సర పండుగలు పరీక్షల కోణంలో చాలా ముఖ్యం:

- **ఉగాది:** ఆంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ మరియు కర్ణాటక.
- **విషు (Vishu):** కేరళ.
- **బైశాఖీ (Baisakhi):** పంజాబ్.
- **బిహు (Bihu):** అస్సాం.
- **పొయిలా బైశాఖీ (Poila Baisakh):** పశ్చిమ బెంగాల్.
- **మహా విషువ సంక్రాంతి:** ఒడిశా.

4. పరీక్షల కోణంలో క్వీక్ ఫ్యాక్ట్స్ (QUICK FACTS FOR EXAMS)

అంశం	వివరాలు
రాష్ట్రం	తమిళనాడు

అంశం	వివరాలు
క్యాలెండర్	సౌర మాసం (Solar Calendar)
తమిళ మాసం	చిత్తిరై (Chithirai)
ప్రధాన సందేశం	సామాజిక సామరస్యం మరియు కొత్త ఆశలు

బైశాఖ పండుగ: పరీక్షల కోణంలో ముఖ్యాంశాలు

1. పండుగ నేపథ్యం (SIGNIFICANCE)

- **ఏమిటి:** బైశాఖ అనేది ప్రధానంగా పంజాబ్ మరియు హర్యానా రాష్ట్రాల్లో జరుపుకునే పంటల పండుగ (Harvest Festival). ఇది సౌర నూతన సంవత్సరానికి (Solar New Year) ప్రతీక.
- **సమయం:** ప్రతి సంవత్సరం ఏప్రిల్ 13 లేదా 14వ తేదీలలో వస్తుంది. సిక్కు క్యాలెండర్ ప్రకారం 'వైశాఖ' మాసం మొదటి రోజున దీనిని జరుపుకుంటారు.

2. చారిత్రక ప్రాముఖ్యత (HISTORICAL IMPORTANCE)

పోటీ పరీక్షల అభ్యర్థులు ఈ క్రింది రెండు కీలక చారిత్రక అంశాలను గుర్తుంచుకోవాలి:

- **ఖల్సా పంత్ స్థాపన:** 1699లో సిక్కుల 10వ గురువు, **శ్రీ గురు గోవింద్ సింగ్ జీ**, ఆనంద్ పూర్ సాహిబ్ లో 'ఖల్సా పంత్'ను ఇదే రోజున స్థాపించారు. ఇది సిక్కు మత చరిత్రలో అత్యంత కీలక ఘట్టం.
- **జలియన్ వాలాబాగ్ దురంతం (1919):** ఏప్రిల్ 13, 1919న బైశాఖ రోజున అమృత్ సర్ లోని జలియన్ వాలాబాగ్ లో సమావేశమైన నిరాయుధులైన ప్రజలపై జనరల్ డయ్యర్ కాల్పులు జరిపారు. ఆధునిక భారత చరిత్రలో ఇది అత్యంత విషాదకరమైన సంఘటన.

3. సాంస్కృతిక మరియు భౌగోళిక అంశాలు (CULTURAL ASPECTS)

- **రబీ పంట కోత:** రైతులు రబీ (గోధుమ) పంటలు ఇంటికి వచ్చిన ఆనందంలో ఈ పండుగను జరుపుకుంటారు.
- **జానపద నృత్యాలు:** పంజాబ్ పురుషులు 'భాంగ్రా' (Bhangra), మహిళలు 'గిద్దా' (Gidda) నృత్యాలతో వేడుకలు నిర్వహిస్తారు.
- **కార్వాన్ (Kar Sewa):** గురుద్వారాల్లో ప్రత్యేక ప్రార్థనలు మరియు లంగర్ (ఉచిత భోజనం) ఏర్పాటు చేస్తారు.

4. ఇతర రాష్ట్రాల్లో సహంతర పండుగలు (REGIONAL NAMES)

భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో ఇదే సమయంలో జరుపుకునే ఇతర పండుగలు (Match the following లో అడిగే అవకాశం ఉంది):

- **పుత్రాండు:** తమిళనాడు
- **విషు:** కేరళ
- **పొయిలా బైశాఖ్:** పశ్చిమ బెంగాల్
- **బిహు:** అస్సాం
- **మహా విషువ సంక్రాంతి:** ఒడిశా

క్విక్ ఫ్యాక్ట్స్ (QUICK FACTS FOR PRELIMS)

అంశం	వివరాలు
ప్రాంతం	ఉత్తర భారతదేశం (ముఖ్యంగా పంజాబ్)
ఖల్సా స్థాపన	1699 (గురు గోవింద్ సింగ్ జీ)
వ్యవసాయం	రబీ పంట కోత ముగింపు
చారిత్రక సంఘటన	జలియన్ వాలాబాగ్ ఊచకోత (1919)

మహా విషువ పాన సంక్రాంతి: పరీక్షల నోట్స్

1. పండుగ నేపథ్యం (SIGNIFICANCE)

- **ఏమిటి:** ఇది ఒడిశా రాష్ట్ర అధికారిక నూతన సంవత్సరం. దీనిని 'మహా విషువ సంక్రాంతి' లేదా 'మేష సంక్రాంతి' అని కూడా పిలుస్తారు.
- **సమయం:** ఇది ప్రతి సంవత్సరం ఏప్రిల్ 13 లేదా 14 తేదీలలో వస్తుంది. సౌర క్యాలెండర్ ప్రకారం సూర్యుడు మేష రాశిలోకి ప్రవేశించే రోజును ఇది సూచిస్తుంది.
- **హనుమాన్ జయంతి:** ఒడిశాలో ఈ రోజును హనుమంతుని జన్మదినంగా కూడా జరుపుకుంటారు.

2. ఆచారాలు మరియు విశిష్టత (CUSTOMS & TRADITIONS)

- **పాన (Pana):** ఈ పండుగకు ఆ పేరు రావడానికి ప్రధాన కారణం 'పాన' అనే ప్రత్యేక పానీయం. దీనిని బెల్లం, పండ్లు, పెరుగు, పాలు మరియు సుగంధ ద్రవ్యాలతో తయారు చేస్తారు. వేసవి తాపాన్ని తట్టుకోవడానికి ఇది ప్రతీకగా భావిస్తారు.
- **చటక (Chataka):** తులసి కోట వద్ద ఒక చిన్న కుండకు రంధ్రం చేసి, అందులో నుండి నీరు తులసి మొక్కపై చుక్కలు చుక్కలుగా పడేలా ఏర్పాటు చేస్తారు. దీనిని 'బసుధారా' అని పిలుస్తారు, ఇది వర్షాకాలం కోసం ప్రార్థనను సూచిస్తుంది.
- **జము యాత్ర (Jhamu Yatra):** భక్తులు మండే నిప్పులపై నడిచే సాహసోపేతమైన ఆచారాన్ని కొన్ని ప్రాంతాల్లో పాటిస్తారు.

3. చారిత్రక మరియు ఖగోళ ప్రాముఖ్యత (HISTORICAL & ASTRONOMICAL SIGNIFICANCE)

- **బిషుబ (Bishuba):** 'బిషుబ' అంటే ఖగోళ శాస్త్రం ప్రకారం భూమధ్యరేఖపై సూర్యుడు ఉండే సమయం (Equinox). ఈ రోజు పగలు మరియు రాత్రి సమానంగా ఉంటాయని భావిస్తారు (అయితే వాస్తవ ఖగోళ విషువత్తు మార్చి 21న వస్తుంది, కానీ భారతీయ సంప్రదాయంలో దీనిని సంక్రాంతిగా పాటిస్తారు).
- **ఒడియా పంజీ (Odia Panji):** ఒడియా క్యాలెండర్ లేదా 'పంజీ' ఈ రోజు నుండే ప్రారంభమవుతుంది.

4. ఇతర రాష్ట్రాల్లో సమాంతర పండుగలు (REGIONAL NAMES)

భారతదేశంలోని వివిధ ప్రాంతాల్లో ఇదే సమయంలో జరుపుకునే ఇతర నూతన సంవత్సర పండుగలు:

- **పుత్రాండు:** తమిళనాడు.
- **విషు:** కేరళ.
- **బైశాఖీ:** పంజాబ్.
- **పొయిలా బైశాఖీ:** పశ్చిమ బెంగాల్.
- **రొంగాలి బిహు:** అస్సాం.

క్విక్ ఫ్యాక్ట్స్ (QUICK FACTS FOR PRELIMS)

అంశం	వివరాలు
రాష్ట్రం	ఒడిశా
ప్రధాన పానీయం	పాన (Pana)
దైవం	జగన్నాథుడు మరియు హనుమంతుడు

అంశం	వివరాలు
సాంస్కృతిక ప్రాముఖ్యత	ఒడియా నూతన సంవత్సరం

థిల్లి-డెహ్రాడూన్ ఎకనామిక్ కారిడార్: పరీక్షల నోట్స్

1. ప్రాజెక్టు ముఖ్యంశాలు (PROJECT HIGHLIGHTS)

- **పెట్టుబడి:** సుమారు ₹12,000 కోట్లు.
- **కనెక్టివిటీ:** ఇది థిల్లి నుండి ఉత్తర ప్రదేశ్ లోని ఘజియాబాద్, బాగ్పత్, బరౌత్, షామ్లి, సహరాన్పూర్ మీదుగా ఉత్తరాఖండ్ లోని డెహ్రాడూన్ ను కలుపుతుంది.
- **వన్యప్రాణుల రక్షణ (Wildlife Conservation):** ఈ ఎక్స్ప్రెస్ వేలో భాగంగా **12 కిలోమీటర్ల పొడవైన ఎలివేటెడ్ వైల్డ్ లైఫ్ కారిడార్** ను నిర్మించారు. ఎనుగులు మరియు ఇతర వన్యప్రాణుల సంచారానికి ఆటంకం కలగకుండా ఆసియాలోనే ఇటువంటి అతిపెద్ద కారిడార్ లో ఇది ఒకటి.
- **ప్రయోజనాలు:** ప్రయాణ సమయం మరియు ఖర్చు తగ్గడం, ఇంధన పొదుపు, పర్యాటక రంగం (ముఖ్యంగా చార్ థామ్ యాత్ర) వృద్ధి మరియు ఉపాధి అవకాశాల కల్పన.

2. మౌలిక సదుపాయాల అభివృద్ధి (INFRASTRUCTURE TRENDS)

- **బడ్జెట్ పెరుగుదల:** 2014 కంటే ముందు మౌలిక సదుపాయాల పై వార్షిక వ్యయం ₹2 లక్షల కోట్ల కంటే తక్కువ ఉండగా, ప్రస్తుతం అది **₹12 లక్షల కోట్లకు** పైగా పెరిగింది.
- **ఉత్తరాఖండ్ లో:** ప్రస్తుతం ఈ రాష్ట్రంలో ఒక్కటే ₹2.25 లక్షల కోట్ల విలువైన మౌలిక సదుపాయాల పనులు జరుగుతున్నాయి.

3. సామాజిక మరియు రాజ్యాంగ అంశాలు (SOCIAL & CONSTITUTIONAL POINTS)

- **యూనిఫాం సివిల్ కోడ్ (UCC):** ఉమ్మడి పౌర స్మృతిని అమలు చేసే దిశగా అడుగులు వేసి ఉత్తరాఖండ్ దేశానికే ఆదర్శంగా నిలిచిందని ప్రధాని పేర్కొన్నారు.
- **నారీ శక్తి వందన్ అధినియం:** మహిళలకు లోక్ సభ మరియు రాష్ట్ర అసెంబ్లీలలో 33% రిజర్వేషన్లు కల్పించే ఈ చట్టంపై ఏప్రిల్ 16 నుండి పార్లమెంటులో ప్రత్యేక చర్చ జరగనుంది. దీనిని 2029 సాధారణ ఎన్నికల నుండి అమలు చేసేలా రాజ్యాంగ సవరణకు ప్రధాని పిలుపునిచ్చారు.
- **అంబేద్కర్ జయంతి:** డాక్టర్ బి.ఆర్. అంబేద్కర్ జయంతి సందర్భంగా పేదల సంక్షేమం మరియు రాజ్యాంగ విలువల పరిరక్షణ గురించి ప్రధాని ప్రస్తావించారు.

4. పర్యావరణం మరియు సంస్కృతి (ENVIRONMENT & CULTURE)

- **స్వచ్ఛ భారత్:** దేవభూమి (ఉత్తరాఖండ్) పవిత్రతను కాపాడటానికి పర్యాటకులు ప్లాస్టిక్ వ్యర్థాలను వేయకూడదని, పుణ్యక్షేత్రాలను శుభ్రంగా ఉంచాలని విజ్ఞప్తి చేశారు.

- **కుంభమేళా 2027:** హరిద్వార్‌లో జరగనున్న కుంభమేళా నిర్వహణ గురించి ప్రస్తావన.
- **నందా దేవి రాజ్ఞాత్ యాత్ర:** ఇది ఉత్తరాఖండ్ యొక్క విశిష్ట సాంస్కృతిక వారసత్వం మరియు మహిళల భాగస్వామ్యానికి ప్రతీక.

5. రక్షణ మరియు మాజీ సైనికుల సంక్షేమం (DEFENCE & VETERAN WELFARE)

- **OROP:** 'వన్ ర్యాంక్ వన్ పెన్షన్' కింద ₹1.25 లక్షల కోట్లు పంపిణీ చేశారు.
- **ఇతర పథకాలు:** 70 ఏళ్లు పైబడిన మాజీ సైనికులకు ఇంటి వద్దకే మందుల సరఫరా, పిల్లల విద్యా గ్రాంట్లు మరియు కుమార్తెల వివాహ సహాయాన్ని ₹50,000 నుండి ₹1 లక్షకు పెంపు.

క్విక్ రివిజన్ (QUICK REVISION TABLE)

అంశం	వివరాలు
ప్రాజెక్టు పేరు	ఢిల్లీ-డెహ్రాడూన్ ఎకనామిక్ కారిడార్
వన్యప్రాణుల కారిడార్ పొడవు	12 కి.మీ (ఎలివేటెడ్)
లక్ష్యం	కనెక్టివిటీ, టూరిజం మరియు ఎకనామిక్ బూస్ట్
ముఖ్య అంశం	వికసిత్ భారత్ - ప్రగతి, ప్రకృతి, మరియు సంస్కృతి కలయిక